

Se mottakerliste

Dato: 10.04.2017

Deres ref.:

Vår ref.: 13/09185-77

Saksbeh.: Jan Olav Nybo

Arkivkode: 712

Org. enhet: Idrett og grønnstrukturplan

HØRING AV STRATEGIEN "SPIRENDE OSLO – PLASS TIL ALLE I BYENS GRØNNE ROM"

Bymiljøetaten (BYM) viser til vedlagte forslag til strategi for bruk av byens grønne rom, som nå sendes på offentlig høring fram til **16.05.**

Dette er et utkast som vil bli bearbeidet videre etter at uttalelsene fra høringsrunden er mottatt. Vi ønsker innspill på alle deler av strategien, både struktur, oppbygging og måten vi har grepet an temaet. Når BYM har ferdigstilt strategien, sendes den Byrådsavdeling for miljø og samferdsel for politisk behandling, med sikte på vedtak i bystyret.

Strategien skal følges opp med en handlingsplan som revideres årlig i forbindelse med budsjettet, og det er fint om høringspartene kan komme med konkrete innspill til tiltak i en slik handlingsplan.

Eventuelle spørsmål om strategien rettes til synne.marie.vestmoen@bym.oslo.kommune.no. Høringssvar sendes til postmottak@bym.oslo.kommune.no innen 16.05.2017

Med vennlig hilsen

Gerd Robsahm Kjørven
konst. etatsdirektør
Godkjent elektronisk

Gunhild Bøgseth
divisjonsdirektør

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Det Norske Hageselskap		Postboks 53 Mangle- rud	0612 OSLO
Norges Bondelag		Pb 9354 Grønland	0135 OSLO
Oslo Bybondelag	Eirin Sture		
Norges Bonde- og Små- brukarlag		Akersgata 41	0158 OSLO
Oslo Akershus Bonde- og Småbrukarlag	Marius Røer Andre- sen	Ulvinmyravegen 464	2092 MINNESUND
Oslo Akershus Bonde- og Småbrukarlag	Svein Kåre Eggebø	Spektrumveien 3	0666 OSLO
Nortømmer		Svartbekkvegen 1	2411 ELVERUM
Senter for byøkologi	Kari Anne Klovholt Drangslund	Wessels gate 8	5006 BERGEN
Norsk kolonihagefor- bund		Hammersborg torg 3	0179 OSLO
Oslo krets av Norsk ko- lonihageforbund		Hammersborg torg 3	0179 OSLO
Mathallen Oslo		Vulkan 5	0178 OSLO
OIKOS		Engebrets vei 3	0275 OSLO
Oslo og Omegn økolo- giske hagebrukslag	Elin Tyse	Jutulveien 11	0852 OSLO
parselhager.no	Siri Haavie		
Landbruks- og matdepar- tementet		Postboks 8007 Dep.	0030 OSLO
Sogn hagekoloni		Boks 3835 Ullevål Stadion	0805 OSLO
Bondens marked		Postboks 9354 Grønland	0135 OSLO
Kompass & Co	Katerina Medbøe Eriksen	Postboks 183 Sen- trum	0102 Oslo
Bykuben	Kristian Vea		
Biologisk-dynamisk fo- rening		Oscars gt. 10	0352 OSLO
Kolonihagen AS		Professor Dahls gate 37	0353 Oslo
Epleslang			
Nabolagshager		Schweigaards gate 34C	0191 Oslo
Cicero		Postboks 1129 Blin- dern	0318 Oslo
Botanisk hage		Sars' gate 1	0562 Oslo
Bjørvika utvikling		Dronning Eufemias gate 16	0191 Oslo
Sørkedalens Vel			
Oslo kooperativ	Amalie K. Holm		
Øverland Andelsland- bruk		Gamle Ringeriksvei 123	1356 Bekkestua
Parkens Grøde			
Bydel Alna		Pb 116, Furuset	1051 OSLO
Bydel Bjerke		Postboks 13 Økern	0508 OSLO
Bydel Frogner		Postboks 2400 Solli	0201 OSLO

Bydel Gamle Oslo		Postboks 9406 Grønland	0135 OSLO
Bydel St. Hanshaugen		Pb 6999 St. Olavs plass	0130 OSLO
Bydel Stovner		Karl Fossums vei 30	0985 OSLO
Bydel Søndre Nordstrand		Postboks 180 Holm- lia	1203 OSLO
Plan- og bygningsetaten		Boks 364 Sentrum	0102 OSLO
Vann- og avløpsetaten		Postboks 4704 So- fienberg	0506 OSLO
Byantikvaren		Postboks 2094 Grü- nerløkka	0505 OSLO
Renovasjonsetaten		Postboks 14 Volle- bekk	0516 OSLO
Utdanningsetaten	Tore Faller	Postboks 6127 Etter- stad	0602 OSLO
Utdanningsetaten		Postboks 6127 Etter- stad	0602 OSLO
Pådriv			
growUPcity			
Spire			
Food Studio			
Gruten			
Hagecrew			
Levende Landskap			
Architectopia			
Refugee Greenspace Initiative			
Omnibus			
Foodmrkt			
Fontenehuset			
Bybi og Hjemmet kolo- nihager			
Norsk Landbruksrådgi- ving øst			
Aksjonen Vern Geitmyra			
Altiplan			
Villplukk			
Øvre Grorud borettslag			
Arkitektur- og design- høgskolen i Oslo			
Bydel Grorud		Ammerudveien 22	0958 OSLO
Bydel Grünerløkka		Postboks 2128 Grü- nerløkka	0505 OSLO
Bydel Nordre Aker		Postboks 4433 Ny- dalen	0403 OSLO
Bydel Nordstrand		Postboks 98 Nord- strand	1112 OSLO
Bydel Sagene		Thorvald Meyers gate 2A	0555 OSLO
Bydel Ullern		Postboks 43, Skøyen	0212 OSLO
Bydel Vestre Aker		Sørkedalsveien 150	0754 OSLO

		B	
Bydel Østensjø		Postboks 157 Manglerud	0680 OSLO
Bærum kommune			1304 SANDVIKA
Enebakk kommune		Prestegårdsv. 4	1912 ENEBAKK
Frogn kommune		Rådhusveien 6	1440 DRØBAK
Lunner kommune		Sandsvegen 1	2740 ROA
Lørenskog kommune		Postboks 304	1471 LØRENSKOG
Nesodden kommune		Postboks 123	1451 NESODD-TANGEN
Nittedal kommune		Postboks 63	1483 SKYTТА
Oppegård kommune		Postboks 510	1411 KOLBOTN
Ringerike kommune		Postboks 123 sentrum	3502 HØNEFOSS
Rælingen kommune		Postboks 100	2025 FJERDINGBY
Skedsmo kommune		Postboks 313	2001 LILLESTRØM
Ski kommune		Postboks 3010	1402 SKI
Næringsetaten		Postboks 745 Sentrum	0106 OSLO
Energigjenvinningsetaten		Postboks 54 Mortensrud	1215 OSLO
Gravferdsetaten		Postboks 2674, St. Hanshaugen	0131 OSLO
Undervisningsbygg Oslo KF		Postboks 6473 Etterstad	0605 OSLO
Østensjøvannets venner		Postboks 77 Oppsal	0619 OSLO
Maridalens venner		Konvallvegen 67	2742 GRUA
Framtiden i våre hender		Fredensborgveien 24G	0177 OSLO
Fylkesmannen i Oslo og Akershus		Postboks 8111 Dep	0032 OSLO
Regionkontor Landbruk		Postboks 84	2001 LILLESTRØM
Innovasjon Norge		Postboks 448 Sentrum	0104 OSLO
Mattilsynet, Distriktskontoret Oslo	Ane Christophersen	Felles postmottak, postboks 383	2381 BRUMUND-DAL
Mattilsynet, Distriktskontoret Oslo	Arne Sigurd Brørs	Felles postmottak, postboks 383	2381 BRUMUND-DAL
Geitmyra matkultursenter for barn		Tåsenveien 2	0462 OSLO
Løvenskiold Eiendom AS		Postboks 38 Skøyen	0212 OSLO
Løvenskiold-Vækerø - Avdeling Skog		Fossumveien 70	1359 EIKSMARKA
Miljødirektoratet		Postboks 5672 Sluppen	7485 TRONDHEIM
Naturvernforbundet i Oslo og Akershus	Gjermund Andersen	Vøienvolden, Maridalsveien 120	0461 OSLO
Naturvernforbundet i Oslo og Akershus		Vøienvolden, Maridalsveien 120	0461 OSLO
Landbruksdirektoratet		Postboks 8140 Dep.	0033 OSLO
Sparebankstiftelsen DNB		Postboks 555 Sen-	0105 OSLO

		trum	
Norsk Folkemuseum		Postboks 720 Skøyen	0214 OSLO
Miljøstiftelsen Bellona		Postboks 2141 Grü- nerløkka	0612 OSLO
Miljøagentene		Mariboes gate 8	0183 OSLO
Natur og ungdom		Postboks 4783 So- gienberg	0506 OSLO
Klima- og miljødeparte- mentet		Postboks 8013 Dep	0030 OSLO
Norges miljø- og biovi- tenskapelige universitet		Postboks 5003	1432 ÅS
NOAH-for dyrs rettighe- ter		Dronningens gate 13	0152 OSLO

Oslo kommune
Bymiljøetaten

Spirende Oslo

Plass til alle i byens grønne rom

Strategi 2017-2020

HØRINGSUTKAST 07.04.2017

Innhold

Innledning og mål.....	3
1. Grønne byrom og sosiale møteplasser.....	6
2. Økt kunnskap om byens grønne kvaliteter	8
3. Ny generasjon grønn	10
4. Fra tilskuer til deltaker	12
5. Samskaping – sammen skaper vi en inkluderende by.....	14

Innledning

Oslo kommune skal tilrettelegge for en grønnere, varmere og skapende by, med plass til alle.

“Spirende Oslo” handler om aktiviteten som gjøres i byen for å bringe det grønne inn i byens rom og møteplasser. Strategien skal bidra til at Oslo skal bli en grønnere by med et mangfold av grønne byrom, aktiviteter, natur og spiselige vekster.

Grøntstrukturen har en rekke viktige funksjoner i byen. I tillegg til å være leveområder for planter og dyr, bidrar byens grøntstruktur blant annet til bedre luft, økt livskvalitet for innbyggerne og håndtering av overvann.

Samtidig skal Oslo bli en varmere og mer inkluderende by, der grønne møteplasser skapes gjennom urban dyrking. Urbane landbruksaktiviteter kan finne sted i nabolagshager, parsellhager, bakgårder, skolehager, på balkonger, pallekasser i ulike byrom og i urbane bigårder.

Grønnstruktur defineres i denne strategien som

- turdrag i byggesonen, parker, lekeområder, kirkegårder, alléer og andre opparbeidede grønne områder
- store og små naturområder i byggesonen, som naturparker og «hundremeterskoger», også «restområder» med grønt preg
- naturinnslag og vegetasjon, bl. a. i privathager og fellesarealer i boligområder
- romdannende grøntområder og viktige landskapselementer med naturpreg
- områder langs vann og vassdrag og sjø
- overgangssonen mellom bydeler eller tettsted og jordbrukslandskapet og natur- og markaområdene rundt
- Jordbruksarealer, parseller og kolonihager i byggesonen

Byens rom, parker og friområder fungerer som sosiale møteplasser, hvor man kan være fysisk aktive og oppleve sosial kontakt. Dette gir opplevelse av natur- og årstidsvariasjon, også midt i byen. Ved at byens grønne rom videreutvikles som sosiale møteplasser, kan Oslos innbyggere bli kjent med naboene sine og andre byboere, og øke sin tilhørighet til en by som er i kontinuerlig endring.

Urbant landbruk

Urbant landbruk kan defineres som biologisk produksjon av mat og nytteprodukter i urbane omgivelser, inkludert dyrking av planter, husdyrhold, akvakultur og birøkt. En satsing på urbane landbruksaktiviteter er en del av kommunens satsing på en rekke områder, slik som miljø, klima, folkehelse, møteplasser, integrering, brukermedvirkning og entreprenørskap.

Fra rapporten «Urbant landbruk –Bærekraftig, synlig og verdsatt» (Fylkesmannen i Oslo og Akershus, 2014).

«Det urbane landbruket er et synlig, vitalt, multifunksjonelt og tjenesteorientert landbruk og kan være en betydningsfull opplevels-, lærings- og mestringsarena for byens befolkning. Det er verdi- og nyskapende og må anerkjennes som en nødvendig brikke i byens økologiske systemer. Dyrking av mat i byen er et enkelt og fremtidsrettet klima- og miljøtiltak og et verdifullt verktøy for planlegging av fremtidens bærekraftige byer.»

Hovedmål 1

Oslo skal bli en grønnere by med et mangfold av grønne byrom, aktiviteter, natur og spiselige vekster

Delmål	Indikatorer
1. Oslo omgjør grå arealer til grønne byrom	• Antall tidligere parkeringsplasser i sentrum som får et grønt preg, med f.eks plantekasser • m² grå arealer omgjort til grønt areal • Antall blomsterbed eller dyringskasser som settes ut i grå områder
2. Oslo etablerer flere blomsterenger	• m² blomsterenger som etableres i en fire-års periode • m² blomsterenger som restaureres i en fire-års periode
3. Oslo beplanter og tilgjengeliggjør restarealer og midlertidige områder for grønne aktiviteter og økt biologisk mangfold	• m² restarealer, som en grøftekant eller andre ubrukte områder, som blir beplantet og/eller tilgjengeliggjort for grønne aktiviteter • m² midlertidige områder som blir beplantet og/eller tilgjengeliggjort for grønne aktiviteter • m² arealer der økologisk verdi økes
4. Oslo planter spiselige vekster, frukttrær og bærbusker, og det tilrettelegger for urbane landbruksaktiviteter i parker og grøntområder	• Andel - trær, busker og planter som byen planter er spiselige • Antall områder tilrettelagt for urbane landbruksaktiviteter • Antall parker og friområder med tilrettelagte samlingssteder som har foredlingskjøkken og bord og benker for felles bespisning • Antall parker og friområder tilrettelagt for utlån av hageredskaper og/eller kjøp/bytte av frø, planter og jord
5. Oslo ivaretar og øker byens biologiske mangfold, og bekjemper utvalgte svartelistede arter	• Arealet av registrerte naturtyper i byggesonen målt som prosentandel av totalt areal. • Antall registrerte lokaliteter med utvalgte svartelistede arter i Oslo.
6. Oslo skaper flere grøntkorridorer og pollinatorpassasjer	• Antall grøntkorridorer etablert (nye forbindelser) • Antall pollinatorpassasjer etablert (nye forbindelser eller eventuelt pollenressurser hver 500m) • Antall insektshoteller satt opp
7. Oslo skal bevare skolehager, og utvikle Geitmyra skolehage	• Områder regulert til skolehager opprettholdes
8. Oslo skal bevare og utvikle parselhager og kolonihager.	• Antallet parselhager opprettholdes • De eksisterende kolonihager opprettholdes

Hovedmål 2

Oslo skal bli en varmere og mer inkluderende by der grønne møteplasser skapes gjennom urban dyrking

Delmål	Indikatorer
1. Oslo styrker innsatsen på dyrking og grønne møteplasser og aktiviteter i barnehager, skoler og sykehjem	• m² dyrkingsarealer som er tilgjengeliggjort for barnehager, skoler og sykehjem • Tilgjengelige kurs for ansatte i barnehager og skoler
2. Oslo bruker grønne aktiviteter og urbant landbruk aktivt for å skape grønne møteplasser på tvers av alder og grupper	• Prosjekter der urbant landbruk er benyttet for å løse en sosial velferdsutfordring • Prosjekter der urbant landbruk er brukt til å skape en ny møteplass
3. Oslo bruker urbane landbruksaktiviteter til å øke livskvalitet og bedre folkehelse for byens innbyggere	• Spørsmål som kan legges inn i Oslo kommunes /Bym spørreundersøkelse: «Andel av byens befolkning som...»
4. Oslo benytter urbane landbruksaktiviteter som en arena for arbeidspraksis og arbeidstrening	• Antall praksisplasser og arbeidstreningplasser som omhandler urbant landbruk
5. Oslo benytter urbane landbruksaktiviteter og grønne møteplasser for å løse sosiale utfordringer på nye innovative måter.	• Samarbeidsavtaler mellom kommunen og sosiale entreprenører, og nye modeller for samarbeid
6. Oslo deler og skaper kunnskap om økologiske verdier, bærekraftig mat og urbane landbruksaktiviteter	• Informasjonsmateriell og informasjonsplattformer som omhandler urbane landbruksaktiviteter
7. Oslo tilbyr skolehager til alle grunnskoler(barne- og ungdomsskoler).	• Andel av Oslos barne- og ungdomsskoler som har tilgjengelig skolehage for sine elever. • Andel av Oslos barne- og ungdomsskoler som benytter skolehage

1. Grønne byrom og sosiale møteplasser

Byrom og møteplasser omfavner alle offentlige arealer der det er tilrettelagt for opphold og hvor folk kommer sammen. Ulike former for grønne møteplasser gir rom for ulik deltagelse og et mangfold av aktiviteter i byen. Et byrom som er en god møteplass er en viktig arena for byliv. En god møteplass skal oppleves trygg og vennlig. Oslos parker og friområder er naturlige og hyppig brukte møteplasser for byens innbyggere og besøkende. I parker kan tilrettelegging av frukthager og bærbusker integreres med barns behov for lek. Ubrukte områder, slik som ved parker eller lekeplasser, kan tas i bruk for urbane landbruksaktiviteter for å inkludere flere ulike grupper. Dette vil også kunne danne grunnlag for en møteplass på tvers av alle aldre og sosiale grupper. En større variasjon i aktivitetstilbud vil videre gjøre et område attraktivt for flere ulike grupper, en større del av døgnet, og på den måten bidra til at området blir tryggere. Både midlertidige og mer permanente arealer er aktuelle til bruk for dette formålet.

Oslo skal bevare og videreutvikle byens grønne rom, og byens natur og ulike offentlige rom bør kobles sammen. Ved at restarealer, ubrukte arealer eller andre grå arealer plantes opp vil byen få flere arealer som kan fungere både som biotoper og grønne mellomstasjoner for ivaretagelse av artsmangfoldet, i tillegg til at det bidrar til vakre byrom og sosiale møteplasser. Tiltak som dette vil også være med på å forsyne byen med spiselige vekster. I en by med pressede arealressurser må det tenkes flerfunksjonalitet. Restarealer er spesielt aktuelle for blomster og pollinatorvennlige vekster, men også for bærbusker og frukttrær der disse ikke ligger tett opp til trafikkerte områder. Svartelistede eller uønskede planter må unngås ved utplanting. Større arealer med naturlige blomsterenger er den viktigste faktor for å øke antall pollinatorer, som betyr flere pollinerende, og større produksjon av matvekster som dyrkes i nærheten. Ved å sørge for artsmangfoldig dyrking og planting kan man få både spiselige vekster, pollinatorvennlige planter og vekster som gir opplevelse gjennom duft. Når restarealer eller grå arealer blir grønne har dette en positiv effekt der det er overvannsproblemer, da grønne planter både holder tilbake og bruker vann.

Byen byr samtidig på noen utfordringer for dyrking. På mange av byens eksisterende møteplasser er det ikke mulig eller hensiktsmessig å dyrke direkte i bakken. Det vil på mange steder være fast dekke med mye infrastruktur under belegningen. Det må samtidig tas hensyn til at det ikke er alle arealer som er egnet til å dyrke spiselige vekster, på grunn av forurensset jord, svevestøv og luftkvalitet. Andre steder kan det være spesielt utfordrende å overvåke og følge opp små dyrkingsprosjekter. Ved dårlig jordkvalitet kan jord tilføres, eller det kan dyrkes i paller. I begrensede byrom blir materialbruken ekstra viktig. Gjennomtenkte materialvalg og standardiserte moduler vil sikre at elementer kan gjenbrukes andre steder dersom prosjektet må avvikles i et byrom. Ved utvikling eller rehabilitering av byens grønne rom, må det legges til rette for nødvendig infrastruktur. Tekniske forhold som tilstrekkelig strøm, vann, avløp og adkomst kan være viktige på noen steder. Det kan videre være aktuelt å legge til rette for å etableres fysiske steder hvor man kan låne hageredskaper, kjøpe eller bytte små mengder frø, planter og jord og få informasjon om lokale prosjekter, arrangementer og organisasjoner.

Innsatsområder

- Invitere innbyggerne til samarbeid om å utvikle prosjekter i byrom og friområdene
- Tilgjengeliggjøre restarealer og ubrukte restområder for grønne aktiviteter
- Kartlegge hvilke byrom som er egnet for grønne møteplasser og urbane landbruksaktiviteter
- Utbedre infrastrukturen i enkelte områder slik at tilgang til vann og materiell gir innbyggerne større mulighet til å delta
- Etablere fleksibel møblering for å kunne utnytte byrommet på flere måter
- Oslo kommunes planteskole satser på å dyrke frem frukttrær og bærbusker
- Sørge for arts mangfoldig dyrking og planting av spiselige og pollinatorvennlige vekster. Videre satsing på blomsterenger, insektshotell og pollinatorpassasjer, og bekjemping av utvalgte svartlistede arter.
- Informasjonsarbeid ut mot innbyggerne for å redusere bruk av plantevernmidler og kunstgjødsel, unngå bruk av torv og svartelistede vekster, samt fremme kretsløpsbasert dyrking basert på økologiske prinsipper.
- Gjennomgå regulering og kontraktsformer for parsellhager.

Inspirasjonseksempler

Abels hage

Abels hage ble etablert som hage og møteplass i 2011, i trikkesløyfa ved John Colletts plass. Hagen oppstod som en mobilisering mot nedlegging av en gammel bokhandel og en nærkafé der folk i nærmiljøet møtte opp og plantet sin stemme med blomster. Hageprosjektet er et unikt eksempel som har kombinert en dannelse av et nettverk, økt kunnskap om økologiske, sosiale og kulturelle verdier, styrket stedsidentitet og tilhørighet, rekreasjon, helse og medvirkning. Hageprosjektet ble nominert til Oslo miljøpris.

Urtehagen - mangfoldshage på Grønland

Urtehagen er en offentlig mangfoldshage for naboer, venner, foreldre og barn på Grønland der det har blitt satt opp en rekke dyrkingskasser. I 2016 ble kassene fornyet og det ble dyrket tomater i alle mulige fasonger, gresskar og squash, i tillegg til de faste solsikkene. Hagen ble satt opp av den gang Majobo og er i dag drevet av Nabolagshager i samarbeid med bydel Gamle Oslo. Nabolagshager er et urbant senter for dyrking, økologisk innovasjon og grønt nærmiljøengasjement.

Foreningen for Dr. Dedichens grønne torg er et lokalt og frivillig initiativ på Trosterud og Haugerud som hadde sitt utgangspunkt i å revitalisere eiendommen som tidligere var Dr. Dedichens psykiatriske klinikk på Trosterud gård. Gjennom dyrking, samt et torg med salg av planter og urter, har foreningen skapt et grønt og sosialt samlingssted. Eiendommen eies i dag av Omsorgsbygg og forvaltes av Kareia Varbas i Oslo kommune.

Losæter

Losæter er dedikert til kunst og urbant landbruk og inneholder bl.a. en åker med urkorn, grønnsaksbed, bikube, drivhus og Herligheten parsellkollektiv. Det er ansatt en egen egen bybonde på Losæter som er finansiert av Bjørvika Utvikling og Bondelaget, og bybonden har tatt initiativ til en rekke spennende aktiviteter som ukentlig opplæring i urbant landbruk, felles høsting og matservering. Det er også etablert eget bakerhus med tre ulike bakerovner som alle kan benytte. Det arrangeres både kurs om ulike dyrkingsrelaterte tema og holdes kunstneriske arrangementer der. En rekke ulike organisasjoner og grupperinger er involvert i aktiviteter på Losæter og det har vært meget stor interesse for å være med i Herligheten parsellkollektiv.

Losætermiddagene i Bjørvika startet høsten 2016 og har bestått av felles innhøsting og deretter felles bespisning. Disse middagene har vært en stor suksess og viser at det er potensial for flere lignende arrangementer i Oslo.

2. Økt kunnskap om byens grønne kvaliteter

Når kunnskapen om verdien av grønnstruktur og biologiske verdier blant byens befolkning øker blir de bevisste på omgivelsene sine, og de verdsetter de grønne områdene i Oslo høyere. Folk vil generelt ta bedre vare på det de mener er verdifullt. Urbane landbruksaktiviteter kan brukes som et virkemiddel for å øke kunnskapen om naturen generelt.

Bykuben

Oslo kommune har i inneværende bystyreperiode opprettet et byøkologisk innovasjonssenter, ByKuben, som skal bidra til at byens befolkning føler eierskap til, og ser muligheter i, det grønne skiftet mot nullutslippssamfunnet. ByKuben har følgende hovedroller:

- skape møteplasser for byens befolkning, gründere, næringsliv og kommunale aktører for å legge til rette for innovasjon innen byøkologi
- vise frem forbilder på innovasjon innen byøkologi og løfte frem nye initiativer og prosjekter
- formidle kunnskap om byøkologi og samspillet mellom mennesker og natur i byen

Byøkologi handler om økologisk, økonomisk og sosial bærekraft i samspillet mellom mennesker og natur i det bygde miljø.

En satsing på å bringe bærekraftige urbane landbruksaktiviteter inn i byrom i Oslo krever at kunnskap i kommunen og i befolkningen heves og deles. Kompetanse er en forutsetning for å lykkes med å utvide for eksempel dyrkingsaktivitet på en god og bærekraftig måte, og for å drive dyrking basert på økologiske prinsipper. Det kreves kjennskap til vekster som trives i urbane miljøer, og kultivering av disse, samtidig som biologisk mangfold skal beskyttes og fremmes. Det kreves kompetanse om bl.a. frø, gjødsling og vanning for å ha suksess med dyrking. En bærekraftig matkultur innebærer et matsystem med lave klimagassutslipp, redusert matsvinn, godt bymiljø, nærhet til maten, bærekraftig matproduksjon, rettferdig handel, utnyttelse av lokale sesongbaserte ressurser, god kunnskap om mat og kretsløpsbaserte prosesser.

Pollinator og pollinatorvennlig

80 % av matproduksjonen vår er avhengig av pollinerende insekter. Bier er uunnværlige brikker i klodens økosystem. I dag truer monokulturelle og kunstig behandlede landskap og sykdom deres eksistens og dermed også matfatet vårt. Massiv biedød registres i hele verden. Bestanden er så lav at vi mennesker er nødt til å gripe inn for å hjelpe dem, både med tilrettelegging av pollinatorvennlige miljø og økt birøkt. Byer er spesielt egnet for bier grunnet biologisk mangfold, lite bruk av sprøytemidler og varmere temperaturer. Pollinerende insekter er samtidig en nødvendig faktor for pollinering av avlingene i det urbane landbruket.

Kilde: Fylkesmannen i Oslo og Akershus

De siste årene har det blitt bygget opp betydelig kompetanse hos grassrotaktører, organisasjoner og sosiale entreprenører i Oslo innenfor urbant landbruk, og det drives en rekke kurs og aktiviteter. Interessen for matens opprinnelse er stigende i byen, og flere ønsker å ta del i produksjon av mat fra planter og dyr til eget og andres forbruk. Ved å ta del i det urbane landbruket lærer folk å verdsette råvarenes kvalitet, samtidig som de får innsikt i hvor krevende det er å fremstille slike råvarer. Kunnskap, inspirasjon og ideer formidles og deles i dag på ulike arenaer der dyrking, salg eller

distribusjon foregår. Dette kan være alt fra besøksgårder, andelslandbruk, parselhager, til nabolagshager og kurs. Ved å bringe dyrking inn i byrom og skape møteplasser, vil kunnskap kunne deles mellom ulike grupper, på tvers av alder, kultur og sosialt lag. Dette har også potensiale for at individer og grupper får utnyttet egen kunnskap og erfaring, og slik bli en ressurs på ulike arenaer. Det er samtidig viktig at barn tar del i urbane landbruksaktiviteter og lærer om bærekraftig mat, for å danne et kunnskapsgrunnlag fra tidlig av. Se videre i kapittel «Ny generasjon grønn».

Innsatsområder

- Kommunen samarbeider med frivillige aktører, sosiale entreprenører og organisasjoner om informasjonstiltak og kunnskapsformidling.
- Gjennom tilskuddsordning for urbant landbruk gis støtte til kompetanseheving på urbant landbruk
- Kommunen formidler relevant informasjon for aktiviteter støttet av tilskuddsordning for urbant landbruk, slik som grunnleggende informasjon om sikker og ansvarlig økologisk dyrking, birøkt og husdyrhold
- Bykuben fungerer som en informasjonsformidler og samlingsplass for erfaringsutveksling for urbane landbruksaktiviteter

Inspirasjonseksempler

Besøksgårder og andre kompetansesentre

I tillegg til kolonihager, parseller og skolehager finnes det en rekke besøksgårder og etablerte kompetansesentre for urban dyrking i Oslo. Oslo kommune driver Bogstad gård, Nordre Lindeberg gård og Sørli gård, samt Kampen økologiske barnebondegård (bydel Gamle Oslo) og Søndre Ås gård (Bydel Søndre Nordstrand). Det finnes i tillegg flere private, slik som Geitemyra matkultursenter og EKT rideskole og husdyrpark. På Bygdøy kongsgård, som er statlig, startet Gartneriet opp i 2016. I tillegg til dette finnes det en rekke organisasjoner, foreninger og små foretak som gir råd og veiledning, innenfor ulike tema, som dyrking, birøkt og hønsehold.

Bogstad gård

Bymiljøetaten driver Bogstad gård som økologisk gårdsbruk og besøksgård. På jordbruksarealene dyrkes korn, gress og poteter. Kulturlandskapet er beite for gårdens dyr og i den store kjøkkenhagen på gården dyrkes grønnsaker og bær. Gården har hester, kuer, sauer, geiter, kaniner og høner. Det er egen person ansatt som er ansvarlig for besøksgårdsvirksomheten og som underviser barna som kommer. Barnehagebarn og skoleelever kan få omvisning i fjøset fra oktober til mai, der kan de være med på dyrestell. I vekstsesong (juni – september) kan de lære om kornsorter/grønnsaker/blomster/bær, potetplukking i september og følge saueklipping i oktober. Det er ca. 5800 barn på omvisning i regi av skole eller barnehage hvert år.

3. Ny generasjon grønn

Skolehagene og skolegården er viktige inspirasjons- og læringsarenaer for barn og unge. Skolehagene har med sin lange historie i Oslo gitt hundretusenvis av barn sitt første møte med dyrking (den første skolehagen kom i 1909 på Frogner). Skolehagene er gode læringsarenaer for barn og unge. De fungerer som en praktisk arena for læring, hvor elevene får erfaring med dyrking, kompostering og kretsløp, samt lærer om prosessen fra "jord til bord". Gjennom erfaring med hagebruk utvikler elevene økt forståelse og interesse for natur- og miljøvernarbeid. Skolehagen som læringsarena kan også legge til rette for praktiske samhandlingssituasjoner som bidrar til å stimulere språkopplæringen. Det tradisjonelle klasserommet kan ha begrensninger som språklæringsmiljø, og skolehagen er en arena for språkopplæring i omgivelser der elevene får felles erfaringer og opplevelser som de kan knytte til både kjente og ukjente ord og begreper. Skolehageundervisning bidrar til økt samarbeid mellom elever, og stimulerer til personlig mestringsfølelse og tilknytning til nærområdet gjennom det praktiske arbeidet.

Skolehager

Det har vært en kraftig nedgang i antall skolehager de siste 20 årene og minst 60 prosent av de tidligere skolehagene er blitt omdisponert til byggeformål. Geitmyra, med 40 mål hagejord og mer enn 300 frukttrær, har vært truet av nedleggelse flere ganger. I dag er 93 mål i Oslo i bruk som skolehager og skole/parselhager og det er et stort engasjement for å bevare de som er igjen. Det finnes rundt 20 skolehager helt eller delvis i drift, inkludert Geitmyra skolehage som betjener 18 av byens skoler.

Skoleutbyggingen med bakgrunn i skolebehovsplanen 2012 – 2022 er et av Oslos største og mest omfattende byggeprosjekter i dag. Utdanningsetaten er i gang med å tilrettelegge for over 18 000 skoleplasser innenfor kommunens grenser fram mot 2022, noe som fører til en kapasitetsøkning på mange av dagens eksisterende sentrumsskoler. Skolegården er et av de viktigste uterommene for barn i byen med tanke på fysisk utvikling, læring og sosialt samvær. I tillegg fungerer skolegårder som viktige nærmiljøanlegg for lokalbefolkningen. Etablering av vegetasjon i skolegårder er krevende på grunn av høy slitasje/intensiv bruk, samt begrenset areal til rådighet. Tilrettelegging for dyrking i skolegårder kan derfor ikke erstatte en satsning på skolehagene, da arealene er begrenset, men skolegården bør fungere som et supplement til skolehageundervisningen, der elever har mulighet til å få innsikt i å planlegge og utnytte det som dyrkes og produseres, både inne og ute.

Innsatsområder

- Utvikle veiledningsmateriell som gjøres tilgjengelig for lærere og ressurspersoner om skolehagedrift, der undervisningsoppleggene er knyttet til kompetansemål i læreplanene i flere fag.
- Utvikle Geitmyra skolehage basert på mulighetsstudien som ble utført i 2016
- Invitere inn andre engasjerte og lokale aktører til de enkelte skolehageområdene for å se på muligheter for aktivitet og vedlikehold av områdene i fellesskap.

Inspirasjonseksempler

Barnas bed

Bymiljøetaten har i flere år arrangert «Barnas bed» i samarbeid med ulike barnehager i en rekke parker i Oslo. Med dette arbeidet ønsker kommunen å gi barna en tilhørighet til parkene og kunnskap om veien fra et lite frø til en grønnsakshage, som barna selv kan høste fra. Erfaringen fra arbeidet er at dette skaper stor merverdi dersom kommunen har fagressurser til å følge opp tiltakene sammen med barnehagene.

Rustad skole skolehage

Skolen er lokalisert i bydel Østensjø og har 480 elever som aktivt har undervisning i skolehagen på 4 daa gjennom hele året. Skolehagen har vært i drift siste 50 år, og er sentral for skolens kulturhistoriske identitet. Skolehagen lå i flere år brakk, men ble gjenopptatt av foreldrene i samarbeid med skolen, og fungerer i dag som en viktig sosial møteplass hvor bærekraftighet, mat og miljø står i fokus. Skolehagen er et felles prosjekt for elevene, foreldrene, skoleledelsen og lærerne, og de ønsker å være en pilotskole for Oslo, hvor skolehagedriften er integrert i alle skolens aktiviteter.

Geitmyra skolehage

Geitmyra skolehage er et ca 40 daa stort skole- og parsellhageområde sentralt i Oslo. Alle skoler får i dag tilbud om å besøke Geitmyra i løpet av skoleåret. 18 skoler benytter skolehagen aktivt ved at de dyrker egne felt. Utover dette danner skolehagens demonstrasjonsfelt rammer rundt undervisningen som tilbys de øvrige skolene. Bymiljøetaten leverte høsten 2016 en mulighetsstudie som synliggjør hvordan Geitmyra skolehage kan utvikles for at bl.a. flere skoler vil benytte området.

Geitmyra matkultursenter for barn

Stiftelsen Geitmyra matkultursenter for barn på fredete Geitmyra gård formidler kunnskap om matlaging og matens opprinnelse til barn og unge. Matkultursenteret ønsker å inspirere den yngre generasjonen til å velge sunne og smakfulle alternativer basert på ferske råvarer og underviser barna i dyrking av mat og matlaging gjennom praktisk erfaring og matrelaterte opplevelser. Senteret dyrker en stor parsell i Geitmyra skolehager og har dyrkingskasser, urtebed og høner på tunet. Undervisningen foregår primært gjennom skolen, aktivitetsskolen og sommerskolen. Samtidig arrangeres det fritidskurs og åpne gårds arrangement for en bredere målgruppe.

4. Fra tilskuer til deltaker

Et skifte i fokus fra innbyggere som tilskuere til innbyggere som deltakere i byens grønne rom handler om å skape bærekraftige, inkluderende og menneskevennlige byrom. Oslo kommune ønsker at byens grønne rom – f.eks. parkene, friområdene og parsellene - skal fylles med aktivitet. I tillegg til å utgjøre vakre omgivelser for byens befolkning, skal de grønne byrommene invitere til aktiv deltakelse. Gjennom å tilrettelegge for ulike former for aktivitet skal parkenes og friområdenes funksjon som sosiale møteplasser styrkes. Urbane landbruksaktiviteter gjør at folk kan bli kjent med hverandre, og gjennom aktivitet skape sosiale fellesskap, tilhørighet og lokal identitet. Målgruppen for urbant landbruk er bred, og kan samle byens befolkning på tvers av alder, kjønn, økonomi og kulturell bakgrunn. Kontakt mellom ulike sosiale og kulturelle grupper bidrar til inkludering. Det at naboer føler eierskap til nabolagets grønne rom gir en ansvarsfølelse for områdene og derigjennom legges det til rette for utviklingen av attraktive bo- og væreområder og en vakrere by. Urbant landbruk er helsefremmende og har positiv effekt både på deltakernes fysiske og psykiske helse. Ved utvikling og oppgradering av parker og friområder vil folkehelse bli tillagt vekt gjennom at områdene innbyr til aktivitet for alle.

Folkehelse og urbant landbruk

Det urbane landbruket er en verdifull læringsarena for kosthold og ernæring og for fysisk aktivitet ettersom kroppen brukes aktivt i arbeidet i den produktive hagen. Dyrking av mat fremmer folkehelse, og kan være et samfunnsnyttig verktøy innen forebygging og behandling av både livsstilssykdommer og andre lidelser innen fysisk og psykisk helsevern. Det urbane landbruket har et potensial som helsefremmende arena for både private og offentlige tiltak.

Naturen stimulerer til ro, hvile, harmoni og positive opplevelser og øker trivsel hos innbyggerne.

Unikum er en arbeidstreningsbedrift i regi av Kirkens Bymisjon og Oslo kommune. I samarbeid med Nav har de etablert et velfungerende tilbud på Bogstad gård som blant annet har fokus på landskapspleie og økologisk landbruk. Unikum har også et arbeidstreningsstilbud på Bygdø Kongsgård.

Kilde: Fylkesmannen i Oslo og Akershus

Matlaging med lokalproduserte råvarer og kurs og workshoper om ulike temaer er aktiviteter som naturlig kan knyttes til den urbane landbruksaktiviteten i byen. Det er ønskelig at byens grønne rom er flerfunksjonelle, og aktiviteter som gjerne kan supplere dyrkingen er lavterskel, egenorganisert fysisk aktivitet som for eksempel bordtennis, volleyball, boules (petanques) og utendørssjakk.

Parsellhager

Parsellhage er et jordstykke eller avgrenset tomt med dyrkbar jord. I Oslo finnes det over 20 etablerte parsellhageområder spredt over hele byen med til sammen ca. 1000 parseller. En gjennomsnittsparsell er 50m². 17 av områdene eies av Oslo kommune. Parsellhagene driftes av ulike parsellhagelag hvor flere har kontrakt med kommunale etater. Det er en stor etterspørsel etter koloni- og parsellhager og lange ventelister for tildeling.

Innsatsområder

- Utredning som omhandler hvordan det kan legges til rette for å etableres fysiske steder hvor man kan låne hageredskaper, kjøpe eller bytte små mengder frø, planter og jord og få informasjon om lokale prosjekter, arrangementer og organisasjoner.
- Tilskuddsordningen for urbant landbruk bidrar til økt kunnskapsutvikling og mer urban landbruksaktivitet i Oslo, ved å gi støtte til tiltak som opparbeidelse av parsellhager, oppføring av dyrkekasser, bikuber, hønehus og lignende
- Utrede mulighet for etablering av samlingssteder med foredlingskjøkken med bord og benker for felles bespisning i utvalgte parker og friområder.
- Utrede mulighet for en forenklet søknadsprosess for bruk av kommunale arealer

Inspirasjonseksempler

Sjakkplassen

Byromsprosjektet *Sjakkplassen* i Vaterlandsparken ble initiert av Bymiljøetaten i 2015 og ble samme sommer gjennomført av Nabolagshager i tett samarbeid med en rekke andre grønne aktører i Oslo. Et tidligere grått og utrygt byrom ble fylt med aktivitet, planter, benker og utendørssjakk, og opplevdes som et resultat av prosjektet som et trygt sted for alle. Prosjektet er et eksempel på hvordan urban dyrking virker samlende og bidrar til å skape en inkluderende møteplass på tvers av sosiale og kulturelle skillelinjer.

Omstilling Sagene og Spiselige Sagene

Omstilling Sagene er en del av den verdensomspennende Transition Town-bevegelsen som arbeider med å styrke lokalsamfunn rundt om i verden. Målet er å gjøre lokalsamfunn mindre avhengige av fossile brensler, og mer motstandsdyktige mot eksterne påvirkninger som klimaforandringer, økonomi- og energikriser. Bevegelsen ønsker å skape mer fellesskap, og mer levende steder å bo. Nettverket driver med en rekke hageprosjekter, dyrking, frøbytting og fellesmåltider på Sagene, og har blant annet den populære 'tilhengerhagen' som flyttes rundt på byens parkeringsplasser for å skape bevissthet rundt dyrking.

Verdensparken

Verdensparken er en park på 52 dekar på Furuset i Oslo. I parken finnes det frukttrær, bærbusker og spiselige vekster, som stelles i et samarbeid mellom Bymiljøetaten og Natur videregående skole.

5. Samskaping – sammen skaper vi en inkluderende by

Kommunen har flere roller når det gjelder urbant landbruk. Som eier og forvalter av arealer og lokaler, som kunnskapsbase, som tilrettelegger for andres initiativ, som forvalter av tilskuddsordninger og i samarbeid med ulike aktører. Partnerskap og samskaping er essensielt der kommunen støtter opp under og tilrettelegger for at andre aktører og interessehavere kan drive med urbane dyrkningsaktiviteter, inkludert både næringsliv, staten, det bynære landbruket, frivilligheten, organisasjoner og grønne og sosiale entreprenører. Det er sammen vi når målene.

Samskaping er et begrep som er brukt for å beskrive en arbeidsform der flere parter er med i et utviklingsarbeid. Samskaping innebærer å ha et åpent perspektiv på innovasjon og å være villig til å trekke inn ressurser utenfor egen organisasjon i organisasjonens innovasjonsarbeid

Nettverk for bærekraftig mat

For Oslo kommune ble urbant landbruk satt på kartet med deltakelse i EU prosjektet Urbact Sustainable Food in Urban Communities med etablering av Nettverk for bærekraftig mat i Oslo. EU-prosjektet ble avsluttet i 2015, men arbeidet lokalt fortsetter. Bymiljøetaten driver nettverket for å samle aktører som er engasjerte innenfor bærekraftig mat og urbane landbruksaktiviteter.

Mye av aktivitetene i det urbane landbruket i Oslo er basert på grasrotinitiativ og frivillighet, og mange grønne og sosiale entreprenører har engasjert seg i tema. Det ligger unike muligheter for entreprenørskap i det urbane og bynære landbruket, med et mangfold av muligheter for nye virksomheter, modeller og samskaping. I grønt og sosialt entreprenørskap brukes natur og miljø aktivt som et verktøy for sosial verdiskapning. De sosiale og miljømessige resultatene er drivkraften bak arbeidet, samtidig som det jobbes for å skape økonomiske levedyktige bedrifter. Kombinasjonen grønt og sosialt entreprenørskap er anerkjent for sin samfunnsnytte internasjonalt, hvor samfunnsengasjementet har resultert i positive endringer og verdiskaping for både enkeltmennesker og lokalsamfunn. De grønne og sosiale entreprenørene arbeider på flere fagfelt samtidig og er avhengig av god dialog mellom de ulike offentlige instansene.

Sosiale entreprenører

En sosial entreprenør er en person som bevisst tar tak i et bestemt samfunnsproblem og etablerer en ny løsning. Sosiale entreprenører spiller en viktig rolle i det grønne skiftet i Oslo. Sosiale entreprenører utvikler, organiserer og skalerer innovative løsninger på samfunnsproblemer, og kobler de sosiale og grønne formålene med forretningsmessige mål og metoder. Sosiale entreprenører befinner seg i spennet mellom privat, frivillig, ideell og offentlig sektor, og kombinerer gjerne verdier, handlingsnormer og logikker på tvers av sektorer.

De siste ti årene har det dukket opp en rekke sosiale entreprenører i Oslo som skaper nye arenaer for samhandling og nye modeller for å koble det grønne med det sosiale. Disse entreprenørene produserer alternative tjenester som kan kobles til byens behov, eller de bidrar med sysselsetting av og aktivitet for grupper som faller utenfor samfunnet. Innenfor det grønne og bærekraftige, er flere sosiale entreprenører engasjert i dyrkingsaktiviteter, bærekraftig produksjon av mat og nytteprodukter og det å ta i bruk grønne og grå byrom på nye innovative måter. Dette kan være fra å sette opp og drive dyrkingskasser rundt i byen, etablere urbane felleshager, borettslagshager, parsellhager, nabolagshager, sansehager for eldre, finne nye måter å samhandle rundt bærekraftig mat på i byen, ta i bruk parkområder på nye måter, gjenbruk og deling, arenaer for å dyrke, skape og spise sammen, engasjere barn og ungdom og inkludere ulike grupper i dyrkingsaktiviteter på tvers av alder, sosialt lag og kultur.

Sosialt entreprenørskap kan være med å skape flere grønne møteplasser, både fysisk og på tvers av ulike grupper, kommunen, frivillige og private, i tillegg til å skape grønne arbeidsplasser, og bidra til integrering og inkludering. Studier viser at det i prosjekter rundt f.eks dyrking blir samhandling mellom ulike grupper. Sosiale entreprenører kan være med å skape disse koblingene. Dette kan være gjennom å integrere flyktningfamilier i parsellhager, eller skape en møteplass rundt dyrking i området der ulike grupper bor. Sosiale entreprenører, har også vist seg å være viktige i kontakt med ungdom, og kan skape samarbeid som inkluderer ungdom.

En større deltakelse fra sosiale entreprenører i det grønne og i skjæringspunkt med kommunens aktiviteter og områder vil fordre at kommunen utvikler en form for samarbeidsmodell som gjør det enkelt å inngå slike samarbeid og enkelt starte aktiviteter f.eks på midlertidig grunn.

Innsatsområder

- Støtte opp under de samlingsarenaene som er under etablering for samhandling og samskaping på feltet
- Bidra til å tilrettelegge for nye arenaer og møteplasser, slik som grønne markedsdager, og se på potensiale for en fast markedsplass
- Tilrettelegge for pilotprosjekter med arbeidspraksis og landbruksaktiviteter
- Legge til rette for at det er lettere å ta i bruk lokaler og kommunens arealer for grønne sosiale aktiviteter
- Bykuben vil være en sentral møteplass, informasjonskanal og utstillingsvindu
- Opprettholde og videreutvikle «Nettverk for bærekraftig mat» som en møteplass og erfaringsdelingsarena

Inspirasjonseksempler

Bydelsprosjekter, Områdeløft og Grønne midler:

Mye arbeid gjøres i bydelene, spesielt via områdeløft-prosjekter og såkalte grønne midler som vetas i de lokale bydelsutvalgene:

Bydel Sagene: Omstilling Sagene – Spiselige Sagene. Bydel Sagene utvidet i 2016 prosjektet Spiselige Sagene med 30 nye dyrkingskasser. Fra før finnes 20 kasser på fire steder.

Bydel Gamle Oslo har «Urtehagen på Grønland». Urtehagen er en offentlig mangfoldshage for naboer på Grønland. Hagen ble opprettet av MAJOBO i 2013, og blefinansiert av bydel Gamle Oslo.

Bydel Grünerløkka: Bydel Grünerløkka fikk sommeren 2016 24 dyrkingskasser fordelt på seks steder i bydelen.

Bydel Bjerke har prosjektet «ByDyrk», som er et samarbeidstiltak mellom Bydel Bjerke, Linderud gård, Brobekk skolehage og Paviljongen kafé i Bjerkedalen.

Bydel Østensjø: har støtte til frivillige dyrkingsprosjekter

Bydel Vestre Aker: samarbeid med Gravferdsetaten om voksenenga nærmiljøhage.

Voksenenga nærmiljøhage

Voksenenga nærmiljøhage ligger på ca 10 mål tomt ved Voksen Kirke. Tomten har Foreningen Voksenenga nærmiljøhage fått låne av Gravferdsetaten. Hagen skal deles i to, en del til felleshage for frivillige, brukere av bydelens tjenester, skoler og barnehager. Den andre delen av hagen skal deles opp i parseller som skal leies ut til folk, for eksempel til barnefamilier.

Pollinatorarbeid

- I 2014 startet kommunen ved Bymiljøetaten opp med gratis tillatelser til å sette ut bikuber i parker og friområder, der dette ikke kommer i konflikt med villbier eller annen parkbruk. 'Pollinatorpassasjen' ble etablert, og Bymiljøetaten har samarbeidet med organisasjonen Bybi.
- Bymiljøetaten har et samarbeid med bydel Gamle Oslo om «sommerverksted», der ungdom bygger insekthoteller som henges opp i flere av parkene i Oslo, slik som i Frognerparken.
- Humlegata på Tøyen: Områdeløft Tøyen i bydel Gamle Oslo samarbeider med organisasjonen La Humla Suse om et blomstrende humleparadis i Sørligata.
- Bymiljøetaten har beplantet en rekke områder med spiselige og pollinatorvennlige vekster, i samarbeid med blant annet Miljøverndepartementet og Hageselskapet.